

14. Черторижський В.М. Кластерна модель організації туристичної діяльності – чинник виходу та закріплення туристичних фірм на зовнішніх ринках / В.М. Черторижський, А.В. Колодійчук // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2009. – № 19. – С. 76-81.

15. Закон України "Про державно-приватне партнерство" від 01.07.2010 № 2404-VI.

***Теребух А.А., Бандура Н.Б.* Туристический кластер как форма усиления конкурентных преимуществ региона**

Определены сущность и роль туристического кластера при реализации конкурентных преимуществ региона, приведен алгоритм создания кластера. Туристический кластер – это ключевая организационная основа, которая даст возможность реализовать приоритетные задачи, которые стоят перед органами районной власти, и будет способствовать усилению конкурентных преимуществ этого региона.

Ключевые слова: конкурентные преимущества региона, туристический кластер.

***Terebuch A.A., Bandura N.B.* Tourist cluster as strengthening the competitive form regional benefits**

The article defines the role of tourist cluster in the implementation of the competitive advantages of the region, a cluster algorithm is proposed. A tourist cluster is key organizational basis, which will enable to realize priority tasks, which stand before the organs of district power, and will be instrumental in strengthening of competitive edges of this region.

Keywords: competitive advantage in the region, tourism cluster.

УДК 336.763.33 (477)

*Здобувач А.Р. Тушницький – Львівський ДНТУ
ім. Вячеслава Чорновола*

**ОБЛІГАЦІЇ ВНУТРІШНЬОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЗИКИ ЯК ЗАСІБ
РОЗРАХУНКУ ДЕРЖАВИ ЗА НЕПОВЕРНЕННЯ ПОДАТКУ НА
ДОДАНУ ВАРТІСТЬ**

Обґрунтовано потребу впровадження випуску облігацій внутрішньої державної позики для відшкодування сум податку на додану вартість, висвітлено умови випуску облігацій внутрішньої державної позики для відшкодування сум податку на додану вартість, досліджено шлях перетворення облігацій внутрішньої державної позики для відшкодування сум податку на додану вартість в реальні обігові кошти через банківське кредитування.

Ключові слова: відшкодування податку на додану вартість, облігації внутрішньої державної позики, кредитування, дефіцит бюджету.

Постановка проблеми. Ведення господарської діяльності суб'єктами господарювання залежно від виду діяльності в межах законодавства України вимагає від них проведення сплати різних податків. Податки поділяють на прямі та непрямі. Основним видом непрямого оподаткування є податок на додану вартість. Із назви податку зрозуміло, що податок на додану вартість (ПДВ) є частиною новоствореної вартості, яка утворюється на кожному етапі виробництва або обігу, його сума входить до продажної ціни на товари (роботи, послуги) і сплачується кінцевим споживачем. По суті, додана вартість наближається за своїм обсягом до заново створеної вартості (частини національного доходу), виробленої в певній господарській структурі (ланці).

Останнім часом спостерігається стала тенденція до зниження ефективності сплати податку на додану вартість. Зростає заборгованість зі сплати цього податку та заборгованість Державного бюджету України з його від-

шкодування. Крім того, збільшується кількість випадків ухилення від сплати податку на додану вартість, зокрема шляхом здійснення псевдоекспортних операцій, завищення митної вартості товарів (робіт, послуг), які експортуються, що призводить до штучного утворення або завищення сум податкового кредиту і, як наслідок, до незаконного одержання з Державного бюджету України відшкодування сум податку.

У дослідженні передбачено розглянути питання можливості повернення ПДВ, що нагромаджувався у держбюджеті. Оскільки неповернення цього податку фактично вимиває обігові кошти суб'єктів господарювання, то вирішення цього питання набуває особливої ваги.

Як відомо, світова фінансова криза негативно вплинула на економіку України та призвела до призупинення роботи механізму повернення ПДВ. Фактично держава отримала від підприємців безвідсотковий кредит і давно вже протермінувала терміни його погашення. Внаслідок чого бізнес залишився беззахисним і не став локомотивом економіки, а виконує функцію баласту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на те, що законодавство України чітко регламентує процедуру відшкодування податку на додану вартість, з цього приводу існують різні думки. Аналіз останніх публікацій та досліджень свідчить, що в Україні приділяють значну увагу вивченню механізмів відшкодування та реструктуризації податку на додану вартість. Крім науковців і практиків, цим питанням займаються і відомі державні та політичні діячі. Це, зокрема, А. Яценюк, С. Тігіпко, М. Азаров, народний депутат України С. Власенко, заступник Голови Державної податкової адміністрації О. Любченко, член Правління Асоціації правників України Д. Бугай тощо.

Разом з тим зазначимо, що в постанові Кабінету міністрів України № 368 від 12.05.2010 року щодо податку на додану вартість (ПДВ) міститься низка позицій, які трактуються двояко, що потенційно може стати причиною корупційних дій з боку окремих співробітників податкової служби. Серед наявних вад найболючішим питанням є відсутність чіткого порядку підтвердження сум ПДВ, які заявляються до виплати, зокрема сум, підтверджених рішеннями судів [1].

Постановка цілей. Метою дослідження є вивчення шляхів перетворення облігацій внутрішньої державної позики для відшкодування сум податку на додану вартість в реальні обігові кошти, а також вивчення механізмів трансформування цінних паперів за допомогою банківського кредиту в реальні кошти, які б суб'єкти господарювання могли вільно використовувати в господарській діяльності. При цьому передумовою реалізації такого механізму є обов'язкова вимога, згідно з якою облігації внутрішньої державної позики для відшкодування сум податку на додану вартість повинні виступати засадою за кредитом.

Виклад основного матеріалу. Облігація – один із інструментів запозичення коштів. Вона – і емісійний цінний папір, що засвідчує внесення її власником грошових коштів і підтверджує зобов'язання відшкодувати йому номінальну вартість цього цінного паперу в передбачений у ньому термін з

виплатою фіксованого відсотка (якщо інше не передбачено умовами випуску). Облігації усіх видів розповсюджуються серед підприємств і громадян на добровільних засадах [2]. Цей цінний папір використовують суб'єкти господарювання для запозичення ресурсів з метою збільшення обігових коштів або під проектне фінансування, а держава використовує його в основному для покриття дефіциту платіжного балансу. Адже, за оцінкою МВФ, дефіцит державних фінансів України за підсумками 2009 р., становить 11,5 % ВВП. Показник охоплює дефіцити держбюджету – 6,5 % ВВП, "Нафтогазу" – 2,5 % і кошти на докапіталізацію банків – 2,5 % [3]. Заборгованість з відшкодування податку на додану вартість (ПДВ) на початок липня 2010 р. досягла рівня 25-26 млрд грн, повідомив голова Державної податкової адміністрації України (ДПАУ) Олександр Папайка [4]. На рис. 1 наведено дані динаміки зростання обсягів відшкодованого та невідшкодованого ПДВ у млрд грн [5], а на рис. 2 – динаміку їх співвідношення:

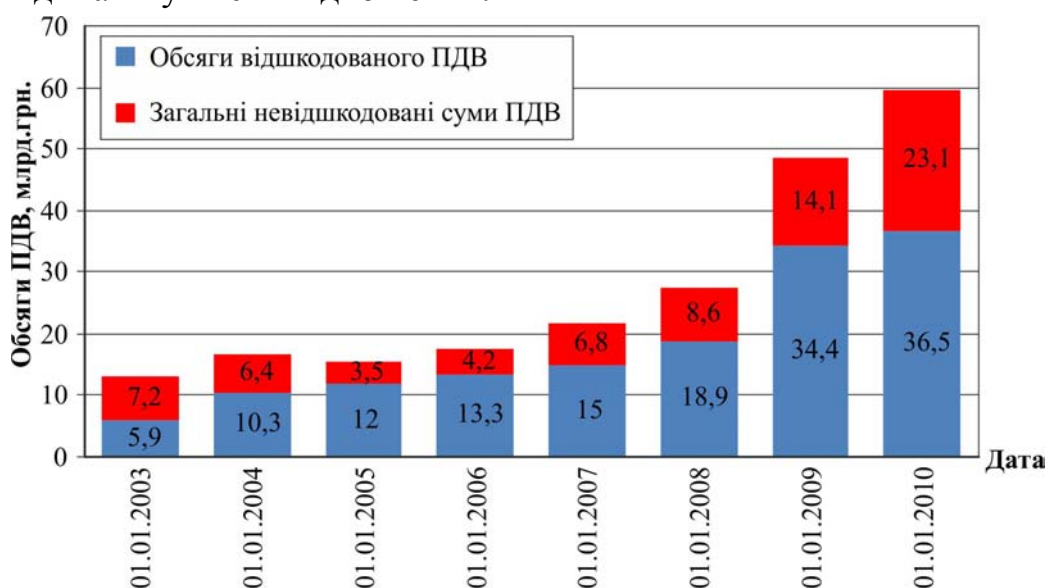

Рис. 1. Динаміка зростання обсягів відшкодованого та невідшкодованого ПДВ, млрд грн

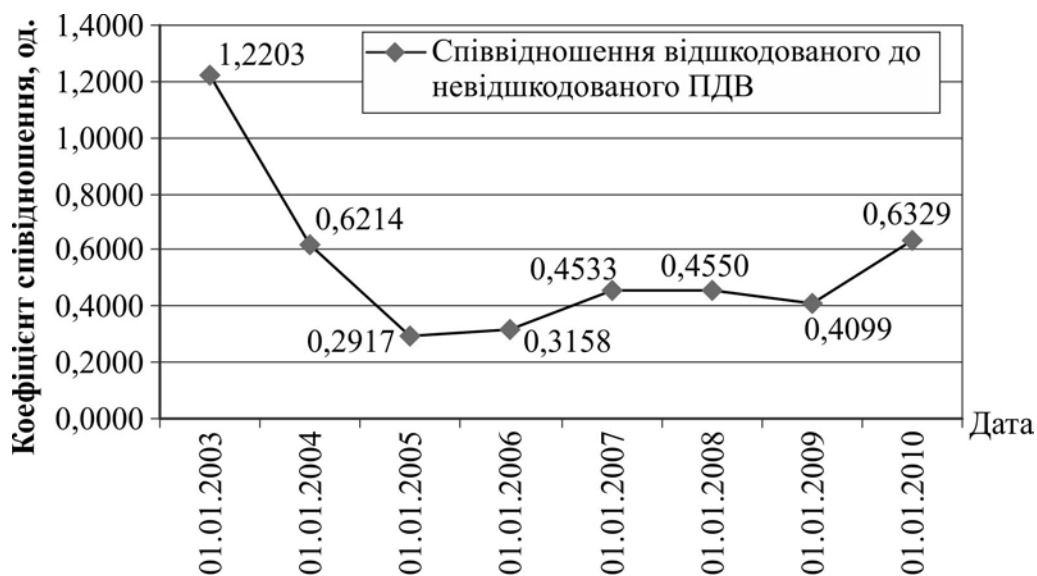

Рис. 2. Динаміка співвідношення відшкодованого ПДВ до невідшкодованого ПДВ, од.

Із діаграм видно, що у 2004-2005 рр. борг по невідшкодованому ПДВ становив тільки третину від суми відшкодованого, а у 2009 р. цей показник погіршився удвічі. У держави все менше ресурсів для погашення боргу [5], а тому Кабінет Міністрів України повинен запровадити заходи щодо наповнення бюджету або мінімізувати видатки реальних грошей. Для цього існують різні шляхи реалізації поставленого завдання. Один із них – випуск державних облігацій.

Державні облігації повинні гарантувати їх власникам повернення реальних коштів за певний період із відшкодуванням відсоткової ставки за користування коштами, що були залучені через продаж облігацій. Адже в державі кошти були залучені до моменту випуску облігацій і, фактично, вимили їх із реального сектору економіки на покриття дефіциту платіжного балансу. Відповідно, в підприємницькому середовищі поширюються негативні настрої, які можуть спричинити спад в економіці держави і посилити стагнаційні процеси.

Щоб уникнути розвитку такого сценарію, постановою Кабінету Міністрів України №368 від 12.05.2010 р. було встановлено запровадити відшкодування ПДВ не реальними грошима, а цінними паперами, а саме облігаціями внутрішньої державної позики (ОВДП). Згідно із цією постановою здійснюється випуск облігацій внутрішньої державної позики з терміном обігу п'ять років для відшкодування сум податку на додану вартість, що в установленому законодавством порядку задекларовані до відшкодування до 1 травня 2010 р., підтверджені за результатами перевірок та не відшкодовані на дату набрання чинності Законом України "Про Державний бюджет України на 2010 рік". До цієї постанови також додано:

1. Основні умови випуску облігацій внутрішньої державної позики для відшкодування сум податку на додану вартість;
2. Порядок випуску, обігу, погашення облігацій внутрішньої державної позики з терміном обігу п'ять років.

Згідно із основними умовами випуску облігацій внутрішньої державної позики, для відшкодування сум податку на додану вартість встановлено, що облігації внутрішньої державної позики із терміном обігу п'ять років, випущені для відшкодування сум податку на додану вартість, що задекларовані до відшкодування до 1 травня 2010 р., підтверджені за результатами перевірок та не відшкодовані на дату набрання чинності Законом України "Про Державний бюджет України на 2010 рік", є середньотерміновими амортизаційними облігаціями внутрішньої державної позики із номінальною вартістю облігації сумою тисяча гривень та терміном обігу облігацій – п'ять років [6].

Загальний обсяг емісії визначає Мінфін відповідно до затверджених ним реєстрів інвентаризації платників податку, суми податку на додану вартість яких задекларовані до відшкодування до 1 травня 2010 р., підтверджені за результатами перевірок та не відшкодовані на дату набрання чинності Законом України "Про Державний бюджет України на 2010 рік" [6].

Погашення облігацій здійснюється шляхом проведення кожного півріччя виплат з погашення основної суми боргу обсягом 10 % номінальної вартості облігації. Різниця між номінальною вартістю облігації та загальною

сумою виплат з погашення основної суми боргу становить амортизаційну вартість облігації [6].

Облігації мають купони. Купонний період становить шість місяців. Ставка дохідності за облігаціями встановлюється на рівні 5,5 відсотка річних. Нарахування доходів за облігаціями здійснюється кожного півріччя протягом терміну обігу цінних паперів, виходячи з їх амортизаційної вартості одночасно з проведенням виплати доходів. Погашення основної суми боргу та виплати доходів за облігаціями здійснюються у безготівковій формі на дату, визначену згідно з умовами емісії. У разі, коли дата припадає на вихідний день, погашення і виплату здійснюють наступного робочого дня. Облігації випускають у бездокументарній формі. Погашення основної суми боргу та виплату доходів за облігаціями здійснюють відповідно до нормативно-правових актів Національного банку з питань депозитарної діяльності з державними цінними паперами та бюджетних призначень, згідно з бюджетним законодавством [6]. Викладене вище юридично є пропозицією платникам податку щодо оформлення відшкодування сум з податку на додану вартість, хоча фактично не залишає їм вибору і спонукає пристати на неї.

Додатковими навантаженням на платників податку щодо оформлення відшкодування сум з податку на додану вартість через випуск ОВДП є витрати пов'язані із відкриттям рахунку у цінних паперах для зарахування належної їм кількості облігацій. Цей рахунок можна відкрити в банках, які є клієнтами депозитарію державних цінних паперів Національного банку, а у разі, коли сума відшкодування податку на додану вартість одному платнику перевищує 10 млн грн – лише державний банк.

Крім того, комерційний банк встановлює тарифи для юридичних осіб – резидентів, що відкривають рахунки у цінних паперах для операцій з ОВДП з відшкодування сум ПДВ. Ці тарифи є додатковим навантаженням на суб'єкти господарювання під час проведення операцій з ОВДП з відшкодування сум ПДВ. Далі в таблиці наведено, для прикладу, тарифи зберігача ВАТ АСТРА БАНК для юридичних осіб-резидентів.

Після проведення процедури оформлення ОВДП з відшкодування сум ПДВ перед юридичними особами постає питання можливості використання їх де-факто як платіжного засобу, тобто необхідності перетворення цінних паперів у реальні грошові кошти. Ці цінні папери може бути продано іншим зацікавленим в такому придбанні суб'єктам господарювання. Оскільки зацікавлення у їх придбанні проявляють лише банки або інші фінансові посередники, а пропозиція на ринку надто переважає попит, то вартість угод купівлі-продажу ОВДП з відшкодування сум ПДВ буде відбуватись за ціною, істотно нижчою від номінальної. Ця ситуація призводить фактично до збитку для власників цінних паперів. Тобто держава через випуск ОВДП з відшкодування сум ПДВ намагається стимулювати розвиток підприємництва, а ринок фактично спонукає підприємства до одноразових збитків під час реалізації ОВДП з відшкодування сум ПДВ. Цей збиток раніше у звіті про фінансові результати підприємства відображався як частина прибутку, але з відтермінуванням платежу з боку держави.

Табл. Тарифи Зберігача АТ АСТРА БАНК для юридичних осіб – резидентів, що відкривають рахунки у цінних паперах для операцій з ОВДП з відшкодування сум ПДВ

№	Послуга	Вартість	ПДВ	Час сплати
1. Адміністративні операції				
1	Відкриття рахунку у цінних паперах	1 грн	без ПДВ	до 10 числа наступного місяця
2	Внесення змін до реквізитів рахунку в цінних паперах	Безкоштовно	-	-
3	Закриття рахунку у цінних паперах	Безкоштовно	-	-
2. Облікові операції				
1	Зарахування / переказ/списання цінних паперів	Безкоштовно	-	-
2	Передача в заставу / припинення дії застави	5 грн	без ПДВ	за фактом до 10 числа наступного місяця
3. Інформаційні операції				
1	Надання витягу з рахунку у ЦП:			
	– за наслідками проведення операції та згідно з умовами договору	Безкоштовно		-
	– за запитом депонента про стан рахунку у ЦП на визначену дату	1 грн	без ПДВ	за фактом до 10 числа наступного місяця
4. Інші послуги та операції				
1	Зберігання одного державного цінного паперу на рахунку в цінних паперах протягом одного календарного дня залежно від загального обсягу за місяць (1 цінний папір протягом дня):	до 3000000 – 0,00057 грн від 3000000 до 6000000 – 0,00056 грн від 6000000 до 9000000 – 0,00055 грн від 9000000 до 12000000 – 0,00054 грн від 12000000 до 15000000 – 0,00053 грн від 15000000 до 30000000 – 0,00052 грн понад 30000000 – 0,00051 грн	без ПДВ	щомісячно до 10 числа наступного місяця
2	Абонентська плата за ведення рахунку (за повний чи неповний місяць)	1 грн	без ПДВ	щомісячно до 10 числа наступного місяця

У балансі підприємства дебіторська заборгованість зменшиться і зростуть активи на номінальну вартість цінних паперів, хоча фінансовий результат підприємство отримає негативний на суму різниці номінальної вартості ОВДП з відшкодування сум ПДВ та фактичної їх реалізаційної вартості. Разом з тим необхідно розглянути й інший механізм перетворення облігацій внутрішньої державної позики для відшкодування сум податку на додану вартість на реальні гроші шляхом застосування банківського кредитування під заставу цих цінних паперів.

Для комерційного банку ця кредитна операція мало чим відрізняється від кредитування під будь-яке інше забезпечення. Але необхідною передумовою під час розроблення нового продукту чи внесення змін в існуючий, для забезпечення якого передаватимуться цінні папери, а саме ОВДП з відшкодування сум ПДВ, є визначення вартості забезпечення, його ліквідності, шляхів переуступки прав власності на об'єкт забезпечення та можливих додаткових затрат під час проведення відчуження тощо. Тобто важливим чинником є врахування всіх ризиків пов'язаних із об'єктом застави.

Станом на 01.08.2010 р., ринок обігу ОВДП з відшкодування сум ПДВ фактично перебуває в стані очікування у зв'язку із відсутністю об'єкта торгів. Тому оцінювати вартість цього активу можливо, лише прогнозуючи подальший розвиток подій навколо нього. За висловлюваннями в ЗМІ Прем'єр-міністра України М.Я. Азарова: "Мені зі всіх сторін надходять сигнали, що для того, щоб отримати ПДВ, потрібно заплатити від 30 % до 50 % відкату" [7] можна зробити висновок, що реалізаційна ціна вартості ОВДП з відшкодування сум ПДВ повинна бути більшою ніж різниця номінальної їх вартості та суми "відкату", бо в іншому випадку використання облігації є недоцільним, та меншою за їхню номінальну вартість, оскільки ці кошти на період випуску облігацій фактично будуть заморожені, а дохідність по них, запропонована державою, не покриває навіть рівня інфляції, не кажучи вже про отримання прибутку. Для прикладу, станом на 01.07.2010 р. ВАТ "АСТРА БАНК" пропонував своїм клієнтам у майбутньому купувати у них цінні папери за пониження їх вартості на 35 % від номінальної. Оскільки цінні папери є високоліквідним забезпеченням, то не важко спрогнозувати, що з боку банку до цього виду застави застосовуватиметься дисконт у межах 5-10 % як у разі забезпечення кредиту під заставу депозиту від їх ринкової вартості.

Після визначення дисконту для такого виду забезпечення як ОВДП з відшкодування сум ПДВ комерційний банк активно пропагуватиме продукти кредитування, забезпеченням за якими вони виступатимуть. Це зумовлене можливістю надання ліквідного забезпечення, яке було відсутнє у багатьох потенційних позичальників і тепер з'явилося.

Для суб'єктів господарювання цей вид кредитування надає можливість отримати за кілька банківських днів ресурси для поповнення обігових коштів та відновити з новою силою економічний процес на підприємстві. Ці кошти можна буде отримати в межах ринкових цінових умов, які становлять 18-20 % річних у гривнях станом на 01.08.2010 року. Необхідно також зазначити, що держава гарантує дохідність 5,5 % за цими цінними паперами, які можна врахувати як компенсацію відсоткової ставки підприємству за отрима-

ним кредитом. Тому вартість кредитних ресурсів становитиме 13,5-14,5 % річних у гривнях, що є вагомою рушійною силою в розвитку бізнесу.

Згідно із словами запевнення, висловленими Віце-прем'єр-міністром України Сергієм Тігіпком після засідання уряду щодо завдання Прем'єр-міністра України Миколи Азарова про те, щоб уже із серпня 2010 р. перейти на автоматичне повернення ПДВ [8], зростає сподівання бізнесу на відсутність проблем із поверненням ПДВ в майбутньому і латання дірок у державному бюджеті за рахунок вимивання коштів із реального сектору економіки.

Висновки. Ознайомившись із існуючим станом заборгованості та проаналізувавши динаміку приросту величини непогашеного ПДВ, розуміючи важливість для розвитку підприємництва наявності в реальному секторі економіки вилученого ресурсу, обґрунтовано потребу випуску ОВДП з відшкодування сум ПДВ.

За підсумками аналізу ситуації потрібно визначити перспективність розвитку напрямку кредитування комерційним банками суб'єктів господарювання із цільовим призначенням поповнення обігових коштів під заставу ОВДП з відшкодування сум ПДВ. Також цей напрямок є взаємовигідним і дохідним як для комерційного банку, так і для реального сектору економіки. Банк має високоліквідне забезпечення і отримує дохід від кредитної операції, а підприємство отримало змогу передати цінні папери в забезпечення баку, оперативно отримати кошти із фактичною компенсацією відсоткової ставки 5,5 % за рахунок дохідності за облігаціями та можливість по закінченні терміну їх випуску отримати від держави 100 % їхньої номінальної вартості, оминаючи незаконні шляхи та не маючи додаткових затрат на повернення ПДВ.

Література

1. **Українська правда.** [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.epravda.com.ua/press/2010/06/23/239488/>.
2. **Вікіпедія.** [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.uk.wikipedia.org/wiki/Облігація>.
3. **МВФ оцінює** дефіцит держфінансів України за підсумками 2009 року на рівні 11,5 % ВВП. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.news.finance.ua/ua/~1/0/all/2010/03/18/190795>.
4. **Заборгованість** з відшкодування ПДВ вийшла на рівень 26 млрд грн. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.news.finance.ua/ua/~1/0/all/2010/07/02/202386>.
5. **Українська правда.** [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.epravda.com.ua/publications/4bbc95b55790b/>.
6. **Постанова Кабінету** міністрів України № 368 від 12.05.2010 року // Урядовий кур'єр, № 97 від 01.06.2010 р.
7. **Українська правда.** [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.pravda.com.ua/news/2010/03/24/4887803/>.
8. **РБК-Україна.** [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.rbc.ua/ukr/top/show/n-azarov-poruchil-gnau-pereyti-na-avtomaticheskoe-vozmeshchenie-26052010142200>.

Тушиницький А.Р. Облигации внутреннего государственного займа как средство расчета государства за невозвращение налога на добавленную стоимость

Обоснована необхідність впровадження випуску облигацій внутрішнього державного займа для возмещения сумм налога на добавленную стоимость, отражены условия выпуска облигаций внутреннего государственного займа для возмещения сумм налога на добавленную стоимость, исследован путь превращения обли-

гацій внутрішнього державного займа для возмещения сумм налога на добавленную стоимость в реальные оборотные средства через банковское кредитование.

Ключевые слова: возмещение налога на добавленную стоимость, облигации внутреннего государственного займа, кредитования, дефицит бюджета.

Tushnytskyi A.R. Internal state loan bonds as a means of calculating the state for nonpayment of VAT

In the article the necessity of implementation issue of domestic government bonds to refund the VAT, highlighted the terms of domestic government bonds to refund the VAT, investigated the transformation of domestic government bonds to refund the VAT to the real circulating funds through bank lending.

Keywords: reimbursement of value added tax, internal state loan bonds, credit, budget deficit.

УДК 338.439.02

*Доц. С.І. Урба, канд. екон. наук –
Львівський НУ ім. Івана Франка*

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Розглянуто сутність та значення продовольчої безпеки. Досліджено основні проблеми забезпечення населення продуктами харчування у світі. Визначено особливості Світової продовольчої програми ООН у ліквідації голоду. Запропоновано пріоритетні шляхи вирішення продовольчої проблеми в умовах глобалізації.

Ключові слова: продовольча безпека, продовольча проблема, продукти харчування, аграрний сектор економіки.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації стратегічно важливою і основною умовою збереження економічної стабільності, соціальної стійкості та суверенітету держави є забезпечення її продовольчої безпеки. За оцінками Організації Об'єднаних Націй, сьогодні понад мільйон людей світу страждають від недоїдання. Природні катаклізми 2010 р., зокрема пожежі в Росії, затоплення в Пакистані, і як наслідок, неврожай сільськогосподарських культур, ще більше посилили існуючі проблеми. У таких умовах питання забезпечення населення основними продуктами харчування стають надзвичайно актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема продовольчої безпеки у світі привертає значну увагу багатьох дослідників. Проте найбільше вона відображена в працях таких науковців, як: В.Я. Амбросов, В.І. Вла-сов, А.Б. Гайдуцький, І.І. Лукінов, П.Т. Саблук, Б.Й. Пасхавер, Е.М. Ковальов, З.М. Ильїна. Однак дослідження основних питань продовольчої безпеки в контексті глобалізації не можна назвати вичерпними.

Мета дослідження – дослідити сучасний стан продовольчої безпеки та визначити основні шляхи і способи запобігання продовольчої проблеми в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу. У грудні 1974 р. Генеральна Асамблея ООН на основі пропозицій Продовольчої і сільськогосподарської організації (ФАО) ухвалила резолюцію "Міжнародні зобов'язання по забезпеченню продовольчої безпеки у світі". Згідно з резолюцією, світова продовольча безпе-ка – це утримання стабільності на ринках продовольчих товарів за доступності базових продуктів харчування для всіх країн світу [1, с. 73].